

В.М. ПЕРЕТЦ

(150 років від дня народження)

Перетц Володимир Миколайович — відомий вчений-літературознавець, доктор російської словесності (1902), професор (1903), академік Петербурзької АН (1914), академік УАН (1919). Народився 31 січня 1870 р. в Санкт-Петербурзі (нині РФ) у сім'ї викладача гімназії. В 1893 р. закінчив Петербурзький університет, в якому був залишений приват-доцентом при кафедрі російської мови та словесності. В 1900 р. захистив дисертацію на ступінь магістра, в 1902 — доктора російської словесності. В 1903 р. переїхав до Києва. В 1903—1914 рр. — професор Київського університету на кафедрі історії російської літератури та мови, водночас у 1906—1910 рр. — викладач на вечірніх історико-філологічних курсах, 1910—1914 — вечірніх вищих жіночих курсах.

В 1908 р. В.М. Перетца обрано дійсним членом філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка у м. Львові. Був головою філологічної секції Українського наукового товариства в Києві, редактором «Записок Українського наукового товариства в Києві», з 1915 р. — почесний член Російського бібліографічного товариства. В 1907 р. заснував філологічний семінар, з якого вийшло 30 дослідників історії української літератури. Серед них В. Адріанова-Перетц, В. Розов, С. Маслов, Є. Тимченко, Т. Сушинський, М. Драй-Хмара, П. Филипович, О. Білецький та ін.

В 1914 р. В.М. Перетц переїхав до Петрограда (нині м. Санкт-Петербург, РФ), у 1917—1921 рр. брав участь в організації Самарського університету. У 1921 р. В.М. Перетц повернувся для читання лекцій у Петроградському університеті, яке припинив через хворобу в 1925 р.

У 1919 р. В.М. Перетца обрано дійсним членом Української академії наук. У 1921 р. він заснував Товариство дослідників української історії писемності та мови в Петрограді, яке в 1926 р. в статусі комісії ВУАН мало 31 дійсного члена, 5 членів-співробітників і перетворилося в 1928 р. на філію ВУАН. Очоливши в 1927 р. Комісію давнього українського письменства, академік В.М. Перетц об'єднав для

праці над складанням бібліографії давнього письменства вчених Києва, Ленінграда й Москви.

В ніч з 11 на 12 квітня 1934 р. В.М. Перетца було заарештовано НКВС та направлено для допитів на Луб'янку в Москву як члена контрреволюційної фашистської організації «Російська національна партія». Провину вченого було «доведено» матеріалами слідства та очними ставками. Судили В.М. Перетца разом із М.Н. Сперанським 16 червня 1934 р. Їх засудили до заслання на 3 роки до Саратова (нині РФ). 22 грудня 1934 р. В.М. Перетца було виключено з Академії наук. Помер 24 вересня 1935 р., похований на Воскресенському кладовищі м. Саратова.

Реабілітований 9 липня 1957 року Президією Ленінградського обласного суду, відновлений в АН СРСР рішенням Президії АН СРСР від 30.08.1957 р., що підтверджено Загальними зборами АН СРСР від 23.03.1990 р.

Автор понад 300 праць із літературознавства, джерелознавства, історіографії, археології, бібліографії, з них більше 100 написано під час перебування в Києві (1903—1914). Простежив вплив українських віршів і народної поезії XVII—XVIII ст. на російську літературу, дослідив два типи давньоукраїнського віршування (силабічне — у віршах і драмах та нерівноскладове — у народних думах). У праці «До історії малоросійського літературного вірша» (1902) одним із перших дослідив ритміку, співвідношення поетичних розмірів і засоби римування у віршах Т.Г. Шевченка.

В 2013 р. на будівлі Інституту філології Київського Національного університету імені Тараса Шевченка встановлено пам'ятну дошку на честь академіка В.М. Перетца.

*Ю.І. МУШКАЛО, кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»*